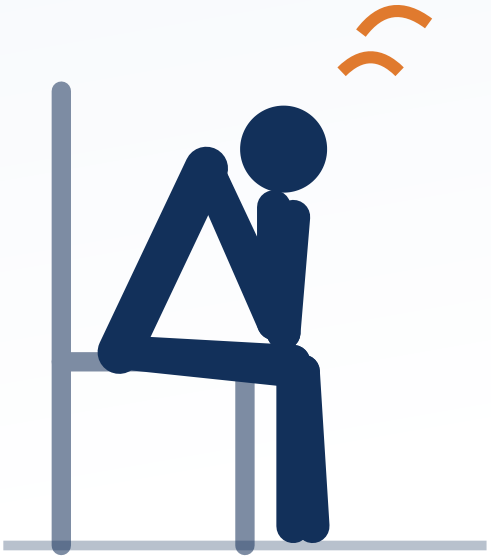
सोमॅटिक सिम्प्टम डिसऑर्डर (सोमॅटायझेशन)

त्रास खरा, पण तपासण्या नॉर्मल ?

डॉ. आनंद दिवाण

कन्सल्टंट न्यूरॉलॉजिस्ट · प्रौढ व लहान मुले

मेंदू, मणका, नसा व स्नायू विकार तज्ज्ञ

MBBS, DNB (Neurology) · MMC Reg. No. 88279

अपॉइंटमेंटसाठी स्कॅन करा

आपल्या क्लिनिकमध्ये खालील आजारांवर उपचार होतात

- फिट / आकडी / झटके (एपिलेप्सी)
- अर्धांगवायू (पॅरालिसिस, स्ट्रोक)
- वारंवार डोके दुखणे, मायग्रेन
- चक्कर येणे, तोल जाणे
- पार्किन्सन, हात-पाय थरथरणे, हालचाली मंदावणे
- स्मरणशक्ती कमी होणे (डिमेन्शिया)
- मान व पाठदुखी, सायटिका, मणक्याचे विकार
- हात-पायांना मुंग्या येणे, जळजळ (न्यूरोपॅथी)
- स्नायूंची ताकद कमी होणे
- अपघातात मेंदूला मार लागणे
- रात्री झोप न येणे
- लहान मुलांमध्ये फिट येणे, उशिरा चालणे-बोलणे, वाढीतील अडचणी

नारायणी हॉस्पिटलमध्ये एकाच छताखाली तपासण्या

EEG · व्हिडिओ EEG · EMG / NCS · VEP · BERA · VNG (चक्कर तपासणी) · CT ब्रेन · CSF तपासणी · सर्व रक्त तपासण्या

प्रत्येकाला तपासण्यांची गरज नसते. गरज असल्यास कोणती व का, हे डॉक्टर समजावून सांगतात.

सोमॅटायझेशन म्हणजे काय ?

काही व्यक्तींना **खरे, त्रासदायक शारीरिक त्रास** असतात — दुखणे, पोटाचे त्रास, थकवा, चक्कर, बधिरपणा — बऱ्याचदा वर्षानुवर्षे. ते अनेक डॉक्टरांकडे जातात, अनेक तपासण्या करतात, पण रिपोर्ट नॉर्मल येतात किंवा त्रासाचे पूर्ण स्पष्टीकरण देत नाहीत. त्रासाविषयीची काळजी व त्यावर जाणारा वेळ वाढत जातो.

त्रास खरा आहे

हा **मनाचा खेळ, ढोंग किंवा "नाटक" नाही**. वेदना व त्रास खरे आहेत. मेंदू व शरीर एकत्र कसे काम करतात त्यातून ते निर्माण होतात — आणि त्यावर उपचार होऊ शकतात.

मन व शरीर यांचा संबंध

हे सर्वांनी अनुभवले आहे: भीतीने छातीत धडधड, परीक्षेपूर्वी पोटात गोळा, तणावाने मान आखडणे. दीर्घकाळचा ताण, काळजी किंवा उदासी यामुळे मेंदू शरीराकडून येणाऱ्या संदेशांचा "आवाज" वाढवतो, आणि सामान्य संवेदनाही वेदना किंवा आजार वाटू लागतात.

नेहमी आढळणारे त्रास

- दुखणे — डोके, मान, पाठ, सांधे, छाती
- ॲसिडिटी, गॅस, जुलाब, बद्धकोष्ठता
- थकवा, अशक्तपणा
- चक्कर
- धडधड, धाप लागणे
- मुंग्या, बधिरपणा, जळजळ
- झोप न लागणे
- मासिक पाळी व लैंगिक तक्रारी

कोणाला होतो व का टिकतो

- स्त्रियांमध्ये जास्त; बहुधा ३० वर्षांपूर्वी सुरू होतो
- ताण, चिंता, नैराश्य, कौटुंबिक किंवा कामाच्या अडचणी व भूतकाळातील कठीण अनुभव यांच्याशी संबंधित
- संसर्गजन्य नाही, व रुग्णाच्या चुकीमुळे होत नाही

दुष्टचक्र

उपचाराचा उद्देश हे चक्र तोडणे हा आहे.

फंक्शनल न्यूरॉलॉजिकल त्रास

कधीकधी मेंदूची रचना ("हार्डवेअर") नॉर्मल असूनही त्याच्या कार्यपद्धतीत ("सॉफ्टवेअर") बिघाड होतो. यामुळे होऊ शकते:

- हात, पाय किंवा एका बाजूला कमजोरी किंवा बधिरपणा
- चालण्यात अडचण, थरथर किंवा झटके
- बोलण्यात अडचण किंवा आवाज जाणे
- **फिटसारखे दिसणारे झटके**, पण एपिलेप्सी नसलेले (डिसोसिएटिव्ह झटके)

न्यूरॉलॉजिस्ट हे निदान फक्त नॉर्मल तपासण्यांवरून नव्हे, तर **तपासणीतील विशिष्ट लक्षणांवरून** करतात. नारायणी हॉस्पिटलमधील **व्हिडिओ EEG** मुळे डिसोसिएटिव्ह झटके व एपिलेप्सी यातील फरक कळतो, त्यामुळे एपिलेप्सीची अनावश्यक औषधे टाळता येतात. फिजिओथेरपी व मानसोपचारांनी बहुतेकांना आराम मिळतो.

निदान — व काय दुर्लक्षित करू नये

- विश्वासू डॉक्टरांकडून सविस्तर माहिती व तपासणी
- आवश्यक तपासण्या **एकदाच**; नॉर्मल तपासण्या पुन्हा पुन्हा केल्याने फायदा नाही, काळजी वाढते
- चिंता व नैराश्याची तपासणी — हे सामान्य असून त्यावर उपचार होतात

ही नवी लक्षणे दिसल्यास लगेच डॉक्टरांना भेटा

- न ठरवता वजन कमी होणे; ताप
- उलटी, शौच किंवा लघवीत रक्त
- रात्री झोपेतून जाग आणणारी वेदना
- ५० वर्षांनंतर नवीन त्रास
- सतत वाढत जाणारी कमजोरी

उपचार

निदान समजून घेणे

त्रास खरा आहे, धोकादायक नाही व त्यावर उपचार होतो — हे समजणे हीच पहिली पायरी.

एकच नियमित डॉक्टर

दर काही आठवड्यांनी ठरवून भेट — फक्त त्रास वाढल्यावरच नव्हे.

समुपदेशन (CBT)

बोलण्याच्या उपचाराने ताण हाताळणे व काळजी–त्रास चक्र तोडणे शिकता येते.

गरजेनुसार औषधे

ॲमिट्रिप्टिलिन किंवा ड्युलोक्सेटिनसारखी कमी डोसची औषधे वेदना कमी करतात, झोप व मनःस्थिती सुधारतात. यांची **सवय लागत नाही**.

व्यायाम व दिनचर्या

रोज चालणे, योग, श्वसनाचे व्यायाम, नियमित झोप; हळूहळू काम व इतर उपक्रम सुरू करा.

काय करावे — व काय करू नये

हे करा

- एकाच डॉक्टरांकडे उपचार घ्या व योजना पाळा
- सर्व त्रास व काळज्या डॉक्टरांना सांगा
- रोज व्यायाम करा व दिनचर्या पाळा
- कुटुंब व मित्रांसोबत वेळ घालवा; छंद जोपासा

हे करू नका

- एकाच तक्रारीसाठी डॉक्टर बदलत राहू नका
- डॉक्टरांच्या सल्ल्याशिवाय तपासण्या करू नका
- स्वतःहून झोपेच्या गोळ्या, तीव्र वेदनाशामके किंवा टॉनिक घेऊ नका
- एकटे राहू नका, दारू व तंबाखूचा आधार घेऊ नका
- इंटरनेटवर लक्षणे पुन्हा पुन्हा शोधू नका

कुटुंबीयांसाठी

- त्रास खरा आहे यावर विश्वास ठेवा
- "सगळं तुझ्या मनात आहे" किंवा "तुला काहीच झालेलं नाही" असे म्हणणे टाळा
- अंथरुणावर पडून राहण्याऐवजी हालचालीस प्रोत्साहन द्या
- प्रगतीच्या छोट्या पावलांचे कौतुक करा
- घरातील ताण व वाद कमी करा

स्वतःला इजा करण्याचे विचार येत असल्यास

लगेच मदत घ्या. मोफत राष्ट्रीय मानसिक आरोग्य हेल्पलाइन **टेली-मानस : 14416** (२४×७) वर फोन करा, किंवा जवळच्या हॉस्पिटलमध्ये जा.

लक्षात ठेवा

- तुमचा त्रास खरा आहे — आणि त्यावर उपचार होतात.
- नॉर्मल रिपोर्ट ही चांगली बातमी आहे, चूक नाही.
- एक डॉक्टर, नियमित भेटी, कमी तपासण्या.
- समुपदेशन, व्यायाम व दिनचर्या उपयोगी ठरतात.
- सुधारणा हळूहळू होते — धीर धरा.

माझी आठवड्याची उद्दिष्टे

उद्दिष्ट (चालणे, काम, मित्रांना भेटणे)	केले ?

अपॉइंटमेंटसाठी

सोमवार ते शनिवार · रविवारी बंद

नारायणी हॉस्पिटल

तपासणी, सर्व टेस्ट व ॲडमिशन

श्री वल्लभ नगर, हॉटेल छानच्या मागे, मुंबई नाक्याजवळ, नाशिक ४२२००९

तपासणी: सकाळी ११ ते दुपारी ३ · टेस्ट: सकाळी १० ते सायं. ५

हॉस्पिटल इमर्जन्सीसाठी २४ तास सुरू

☎ **0253 2224411**

डॉ. आनंद दिवाण न्यूरॉलॉजी क्लिनिक

संध्याकाळची तपासणी

११, यशिका प्लाझा, सत्यम स्वीटजवळ, गोविंद नगर, नाशिक ४२२००९

तपासणी: सायं. ६ ते रात्री ८

☎ **0253 2472111**

अपॉइंटमेंटसाठी स्कॅन करा

किंवा WhatsApp वर बुक करा

83900 00385 · 93702 54026

WhatsApp फक्त अपॉइंटमेंटसाठी आहे.

narayanihospitalfrontdesk@gmail.com

www.diwanneurology.com

अधिक माहिती ऑनलाइन

डॉ. आनंद दिवाण · MBBS, DCH, DNB (Pediatrics), DNB (Neurology), PGDDN · MMC Reg. No. 88279

ही पुस्तिका सर्वसाधारण माहितीसाठी आहे; डॉक्टरांच्या सल्ल्याला पर्याय नाही. इमर्जन्सीमध्ये जवळच्या हॉस्पिटलमध्ये जा.